

STATSMINISTER KÅRE WILLOCHs NYTTÅRSTALE 1.1.1985

Kjære lyttere og seere,

Vi samles igjen til nyårsdagens ettertanke og besinnelse, håp og forventninger. Og denne gang kan vi gå inn i et nytt år med nøktern optimisme. Vi skal ikke undervurdere problemene, men samtidig kan vi slå fast at materielt sett har det norske samfunn aldri stått sterkere. Dette gir oss nye muligheter til å skape et bedre samfunn, gode arbeidsplasser og økt sosial trygghet for den enkelte.

Hvis vi ser tilbake til den tid da våre foreldre og besteforeldre var barn, da ser vi først og fremst hvilket mulighetenes land Norge er: Fra å være en fattig utpost i Europa, er vi blitt en av verdens mest velstående nasjoner, og vi er aktive deltagere i et bredt samarbeid med land i alle deler av verden.

Vi har fått det privilegium å leve i et samfunn med sterke røtter. Vi har en historie og forgjengere som vi kan føle oss i pakt med og være stolte over, og en rik arv av kultur og livssyn som kan vise oss vei gjennom fremtidens skiftende farvann. Med slik ballast og veiledning bør vi kunne bygge det gode samfunn som er en felles drøm: Et samfunn der menneskene har både materiell velstand, glede ved innsats, trofasthet, omsorg og respekt for hverandre, og glede ved åndelig og kulturell utfoldelse: Et samfunn der hvert enkelt menneske føler både egen uavhengighet og et livsviktig fellesskap med andre.

Også i år kan vi glede oss over at vi har fått beholde freden i vår del av verden, og vi kan gå inn i det nye året med en voksende tro på at freden blir tryggere.

Det vi alle frykter mest, er vel motsetningene mellom de store nasjoner, og at de våpen som verden rår over i dag, skal komme ut av kontroll. Derfor må vi aldri bli trette av å arbeide for større tillit over landegrensene. Vi må forsøke å forstå også det som er oss fremmed - og vi må innse at den annen part kan nære en frykt som er ekte selv om vi vet at den er ubegrunnet. Her bærer ledere fra alle land - store og små - et særlig ansvar.

Mitt eget inntrykk etter samtaler med ledere for store og mindre nasjoner, er at viljen til å skape et bedre klima og tryggere fred er til stede hos alle parter. Jeg tror heller ikke at de som leder verden i dag er ufølsomme og upåvirkelige. Personlig kontakt og bevis på gjensidig respekt kan spille en større positiv rolle for verdensfreden enn mange har regnet med.

Men vi vet også at god vilje alene ikke er nok; det må finnes praktiske løsninger for meget innviklede politiske problemer - der lettvinde svar er like farlige som tålmodige forhandlinger er nødvendige. Og nettopp slike forhandlinger håper vi vil komme i gang etterat USA's og Sovjetunionens utenriksministre møtes om få dager. Det er bakgrunnen for vår tro på at frykten

gradvis vil bli avløst av en større forståelse og balanserte avtaler om rustningsbegrensning som gjør verden tryggere for oss alle.

Også Norge yter sine bidrag til en slik utvikling. Og vi har faktisk et godt forhold til begge supermaktene. Nettopp fordi man vet at det ikke nytter å presse Norge, blir vi heller ikke utsatt for noe urovekkende press. Den tyngde som et solid norsk forsvar og et lojalt samarbeid med våre vestlige venner gir oss, bruker vi til å påvirke vestlig politikk slik at den bidrar best mulig til likevekt, forhandlinger og forståelse mellom øst og vest.

Kampen for menneskerettigheter og respekt for folkenes selvbestemmelsesrett er en viktig del av fredsarbeidet. Det var derfor oppmuntrende at fredsprisen også i år ble gitt til en sterk forkjemper for menneskeverd, Biskop Tutu. Et enda mer direkte bevis for det norske folks engasjement for menneskerettigheter fikk vi under innsamlingsaksjonen for Amnesty International. Begge disse begivenheter gleder og forplikter!

Det er heller ikke mulig ved dette årsskiftet å la være å tenke på den hungerkatastrofe som rammer store deler av Afrika. Et stort internasjonalt hjelpearbeide er satt i gang. Norske humanitære organisasjoner deltar i arbeidet, og vi kan alle gjennom våre bidrag gjøre hjelpen enda større og mer effektiv.

Samtidig som vi har øket vår velstand og velferd, vokser også behovene på mange samfunnsområder, og tvinger oss til å tenke gjennom på ny hvordan vi utnytter vår velstand. Også vi som forvalter offentlige midler må lære å tenke på nye løsninger.

Men i livet møter vi også en rekke spørsmål som ingen offentlige instanser kan hjelpe oss med, men som vi - heldigvis - ofte kan være med på å løse ved vår egen innsats, eller kanskje sammen med dem som står oss nær; i familien, på jobben, i nabolaget. Gleden ved egeninnsats er en viktig drivkraft, og den er med på å gi tilværelsen mening og innhold. Bjørnson uttrykte det slik i et av sine dikt:

Vær glad, når faren veier
hver evne, som du eier:
Jo større sak,
dess tyngre tak,
men desto større seier.

På denne måten kan vi - hver enkelt av oss - ved selv å yte og gi, være med på å vende problem til seier!

Men vi bør også spørre om våre holdninger og tenkevaner, om menneskets sinn, helt har klart å følge utviklingen. Makter vi å fordele godene mellom oss uten at det "selviske" kommer for sterkt i forgrunnen? Eller burde de som kan stille makt bak kravene, likevel vise større varsomhet slik at det kan bli mer igjen til å hjelpe alle dem som står uten et stort apparat i ryggen,

og som ikke selv mestrer tilværelsen i et komplisert samfunn? Dette er avgjørende spørsmål som vi vil møte igjen ved mange korsveier, og som hver enkelt av oss bør ta opp i en søken etter ansvarsbevisste svar.

----- o -----

Vi har heldigvis fått en økonomi som har gjort det mulig for oss å hjelpe mer både ute og her hjemme, men vi kan ikke slå oss til ro med det som er gjort.

Utviklingen har i særlig høy grad økt oppgavene i helse- og sosialarbeidet. Antallet eldre som trenger vår innsats og omsorg vokser meget sterkere enn før. Og behovene for helsetjenester vokser både fordi flere blir eldre, og fordi vitenskapen gir oss nye muligheter, slik at mange kan behandles for lidelser som det tidligere ikke var noen hjelp for. For å møte disse utfordringene, blir det satt inn vesentlig større midler enn før til helsevesenet og sosiale formål. Men behovene stiger så sterkt at det likevel ligger store uløste oppgaver foran oss:

Skal vi klare å løse oppgavene - og det vil vi - må alle berørte også samarbeide om en stadig mer effektiv bruk av de midler som settes inn. Og vi har mange fine eksempler på at bedre organisering og helhjertet innsats gjør det mulig å hjelpe flere

Så langt det er mulig må vi også bidra til at de eldre kan bli boende hjemme så lenge de selv ønsker. På dette området er det mange som utfører en beundringsverdig frivillig samfunnstjeneste. De tause sliterne har alltid vært en del av den norske hverdagen. Vi er avhengig av dem, men samfunnet må også bygge videre ut sine institusjoner og ^{sørge for mer} hjemmehjelp og hjemmesykepleie, som kan gi avlastning og løse problemer.

Det er også viktig å huske på at det ikke bare kreves penger og fysisk støtte, men samtidig en personlig omsorg for det enkelte menneske. Mange er ensomme. Her kan og bør vi alle gjøre vårt. Jeg må få minne om noen linjer i et dikt av Arnulf Øverland, som gjorde inntrykk på meg allerede da vi leste det på skolen, og som kanskje mange kjenner igjen:

"Det er en lykke i livet,
som ikke vendes til lede:
Det at du gleder en annen,
det er den eneste glede",

----- o -----

Positive oppgaver gir livet mening, de former vår selvrespekt og utvikler vår egenverdi. Meningsfylt arbeid er en vesentlig del av vår hverdag. Men ikke alle finner et meningsfylt arbeid i dag, og noen mister uforskyldt det arbeide de i mange år har hatt.

Det er heldigvis ingen uenighet i vårt land om at kampen mot arbeidsløsheten er en av våre fremste

oppgaver. Selv om arbeidsløsheten i Norge er meget mindre enn i andre land, og er blitt mindre det siste året, må vi fortsette vår innsats på dette området. Det er langt flere mennesker i arbeid i vårt land enn noen gang før. Men antall arbeidssøkende har også øket sterkt, og derfor må vi både skape grunnlag for nye arbeidsplasser og gjøre de vi har tryggere. Vi må klare minst like godt som andre å satse på nye metoder og nye produkter.

For å møte disse oppgavene, satses det nå mer enn noen sinne på forskning, utvikling av nye produkter og eksportfremmende tiltak. Det er også verdifullt at en enda større andel av de unge får en videregående utdanning. Dette er satsing for fremtiden!

Men skal vi lykkes i arbeidet for ny sysselsetting og vekst, må vi også inspirere og gjøre det lettere for dem som vil starte noe nytt, og som derved vil bidra til at bedre utdanning og nye ideer blir omsatt i praktisk virksomhet.

-----o-----

Det frie initiativ og den skapende vilje er minst like nødvendig innen kultur- og åndslivet som på det økonomiske område. En slik innsatsvilje er også tilstede. Jeg har inntrykk av at store deler av norsk kulturliv i virkeligheten blomstrer som sjelden før. Vi ser det både i lokal og folkelig kulturvirksomhet og i våre profesjonelle miljøer - begge lever i et fruktbart spenningsforhold mellom rike nasjonale tradisjoner

og sterke internasjonale kultur-impulser. Uten kunstneren som er villig til å gå på tvers av det alminnelige, som søker sine uttrykk for sannheten, formidler sin opplevelse og sin fordypelse, ville vi alle leve i et fattigere samfunn.

Ved en anledning som denne er det naturlig også å trekke frem den reform som det siste året er gjennomført i vår kirke. Den er gitt større frihet og myndighet og utvidet ansvar for sine egne saker. For den norske kirke er dette av historisk rekkevidde, som resultat av en lang kamp for større selvstyre. Vi håper at det også vil bidra til den spennvidde innen kirken som en virkelig folkekirke må ha. Kirken er viktig for hver enkelt av oss - uansett om vi betrakter oss selv som troende kristne eller ikke: Den nestekjærlighet og den del av kulturarven som de fleste av oss har lært å kjenne gjennom kirken, har ikke mistet sin aktualitet - tvert imot, vi trenger den mer enn før, i en tid der utfordringene er store og forandringene skjer raskt.

-----o-----

Men la meg få knytte tråden tilbake til noe av det jeg begynte med: Vår velferd og frihet bygger på forgjengernes innsats. Denne velferd og frihet er helt avhengig av landets frihet. Vi vil bli minnet spesielt om det i det året vi nå går inn i. Det er snart 40 år siden Norge igjen ble fritt, etter fem års fremmed okkupasjon. Den nordlige del av landet har allerede

feiret sin frigjøring, mens landet som helhet skal gjøre det på frigjøringsdagen den 8. mai. Først og fremst skal vi vise vår respekt for dem som gav sine liv i kampen for et fritt Norge, og for deres etterlatte. Men vi som ? opplevet de tunge krigsårene og som husker mai-dagenes spontane glede - og alle de yngre som har fått høre om dette - må også kunne gi uttrykk for vår takknemlighet for den fred og frihet vi fikk - og har fått beholde!

La jubileumsdagen mane oss til å bevare det frigjøringsdagen ga oss!

----o----

Det fortelles at når våre forfedre skulle tenke seg noe riktig godt for seg selv og sitt land, samlet de sine ønsker og håp i ordene: "Godt år og fred." Disse ord har også gyldighet for oss. Kortere og bedre kan ikke våre tanker ved nyttårsskiftet finne uttrykk enn i dette at vi ønsker vårt land, vår Konge og hans familie og hverandre: Godt år og fred!